

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

В І С Н О В О К

До протоколу № 109
від 02 листопада 2022 року

**до проекту Закону України
про внесення змін до деяких законів України
щодо вдосконалення законодавства щодо протидії булінгу (цькуванню)
(реєстр. № 6393 від 06.12.2021)**

Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій за дорученням Голови Верховної Ради України на своєму засіданні 02 листопада 2022 року (протокол № 109) розглянув проект Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення законодавства щодо протидії булінгу (цькуванню) (реєстр. № 6393 від 06.12.2021), поданий народним депутатом України Мезенцевою М.С. та іншими народними депутатами України, і зазначає таке.

У пояснювальній записці до законопроекту визначено, що його розроблено з метою вдосконалення на законодавчому рівні поняття булінгу (цькування), розширення сфер його застосування, а також встановлення механізму захисту прав дітей та інших осіб, які є учасниками процесу оздоровлення та відпочинку, освітнього процесу, навчально-тренувальної та спортивної роботи.

Для досягнення цієї мети законопроектом пропонується внести зміни до законів України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про охорону дитинства”, “Про оздоровлення та відпочинок дітей”.

Положеннями законопроекту передбачається, зокрема, що: держава здійснює захист дитини від булінгу (цькування); засновник закладу вищої освіти здійснює контроль за виконанням плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню); батьки або інші законні представники дітей мають право на повне та неупереджене розслідування випадків булінгу (цькування) стосовно дитини або будь-якого іншого учасника процесу оздоровлення та відпочинку дітей та інше.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради

України висловило низку зауважень до законопроекту реєстр. № 6393, зокрема щодо:

- пропозицій визначити ознаки булінгу (цькування) у сферах оздоровлення та відпочинку дітей, фізичної культури і спорту, охорони здоров'я тощо, які, на думку ГНЕУ, виходять за межі предмету регулювання зазначеного Закону, який відповідно до преамбули до нього регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти;

- відсутності змін до статті 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення, яка передбачає адміністративну відповідальність за булінг (цькування) та містить ознаки такого діяння лише у сфері освіти;

- недостатньої чіткості окремих положень законопроекту, наслідком чого може стати як можливість їх неоднакового тлумачення, так і нерозуміння їх змісту учасниками відповідних правовідносин;

- окремих змін (зміни до ст. 33 **Закону № 375-VI**), якими пропонується врегулювати суспільні відносини та які безпосередньо не належать до предмету регулювання закону, є питаннями організаційно-технічного характеру та можуть бути врегульовані підзаконними нормативно-правовими актами, зокрема, Типовим положенням про дитячий заклад оздоровлення та відпочинку (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28.04.2009 № 422 (в редакції від 28.04.2021));

- відсутності раціональної основи пропозиції законопроекту, згідно з якою "керівник дитячого закладу оздоровлення та відпочинку несе відповідальність за створення у дитячому закладі оздоровлення та відпочинку безпечного середовища, вільного від насильства та булінгу (цькування), у тому числі з урахуванням пропозицій територіальних органів (підрозділів) Національної поліції України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я ..." (нова частина четверта ст. 33 **Закону № 375-VI**), **оскільки пропозиції (поради), на відміну від приписів нормативно-правових актів, приписів державних органів нагляду (контролю) щодо усунення порушень вимог законодавства, не є обов'язковими до виконання;**

- недоліків техніко-юридичного характеру;

- необхідності перегляду строку набрання чинності Законом, проект якого розглядається, – "з дня, наступного за днем його опублікування";

- необхідності узгодження змін із змінами до проекту Закону України про внесення змін до статті 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо вдосконалення законодавства щодо протидії булінгу (цькування) (реєстр. № 6457 від 22.12.2021), в якому дещо по-іншому визначаються основні ознаки булінгу (цькування).

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету та Міністерство фінансів України визначили, що реалізація законопроекту не матиме впливу на показники бюджету.

Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу визнав, що проект Закону не суперечить міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції.

Комітет Верховної Ради України з питань молоді і спорту рекомендує прийняти зазначений законопроект за основу з врахуванням під час підготовки до другого читання окремих положень, що стосуються закладів фізичної культури та спорту і закладів оздоровлення та відпочинку дітей, передбачених у законопроекті за реєстр. № 6393-1.

Зокрема, Комітет Верховної Ради України з питань молоді і спорту вважає, що недоліком законопроекту за реєстр. № 6393 є відсутність необхідних змін до Закону України “Про фізичну культуру та спорт”, що унеможлиблює його застосування у закладах фізичної культури та спорту.

Також до Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій надійшли експертні висновки від центральних органів виконавчої влади та відомств.

Міністерство освіти і науки України в межах компетенції надало низку зауважень і пропозицій до тексту законопроекту, зокрема:

1. У зв'язку з необхідністю приведення термінології у відповідність до Закону України “Про фізичну культуру і спорт” термін “булінг” в законопроекті викласти в такій редакції:

“булінг (цькування) - діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, процесу оздоровлення та відпочинку дітей, навчально-тренувального процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно дитини та (або) такою дитиною стосовно інших учасників освітнього процесу, процесу оздоровлення та відпочинку дітей, навчально-тренувального процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого”.

2. Щодо необхідності усунення правової колізії у застосуванні норми адміністративного законодавства стосовно відповідальності керівників закладів освіти за неповідомлення органів Національної поліції України про випадки булінгу (цькування), про які їм стало відомо.

3. Виключити норми законопроекту, що передбачають внесення змін до Законів України “Про вищу освіту” та “Про оздоровлення та відпочинок дітей” стосовно здійснення контролю за виконанням плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти, оскільки ні затвердження плану заходів, ні контроль щодо його виконання не може бути нормою закону.

Міністерство молоді та спорту України підтримує проект Закону України за реєстр. № 6393 із зауваженнями, зокрема щодо необхідності приведення термінології, що застосовується у проекті Закону України за реєстр. № 6393, у відповідність до Закону України “Про фізичну культуру і спорт”.

Національна академія правових наук вважає помилковим залишати у визначенні поняття булінг бездіяльність і висловлює підтримку визначенню терміну булінгу, наведеному у проекті Закону України про внесення змін до

статті 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо вдосконалення законодавства щодо протидії булінгу (цькування) (реєстр. № 6457 від 22.12.2021).

Національна академія правових наук звертає увагу на те, що автори законопроекту намагаються поширити поняття булінгу на всі без виключення сфери життя суспільства, при цьому не вносячи відповідні зміни у профільні нормативно-правові акти, обмежуючись виключно кількома, які не є профільними. Так, у запропонованих законопроектом змінах до п. 3-1 частини першої ст. 1 Закону України “Про освіту” визначаються ознаки булінгу (цькування) у сферах оздоровлення та відпочинку дітей, фізичної культури і спорту, охорони здоров’я тощо, що відповідно виходить за межі предмету регулювання зазначеного профільного Закону.

Також в експертному висновку Національної академії правових наук зазначено, що окремі положення законопроекту потребують удосконалення та закріплення чітких термінів та визначень, оскільки у законопроекті деякі положення законопроекту викладені не чітко, що призводить до їх нерозуміння (не розкрито поняття безпечного освітнього простору, яке запропоновано у п. 8 частини другої ст. 15 Закону України “Про вищу освіту”, недоречність пропозиції притягнення до відповідальності осіб, яким про булінг стало відомо зі слів інших осіб, які були свідками такого булінгу).

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини висловлює підтримку законопроекту та надає низку пропозицій, зокрема щодо необхідності:

- внесення відповідних змін до окремих законів України “Про вищу освіту”, “Про охорону дитинства”, “Про оздоровлення та відпочинок дітей”;
- поширення на усіх здобувачів освіти незалежно від віку норми пункту 31 частини першої статті 1 Закону України “Про освіту” і тим самим недопущення звуження прав здобувачів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти;
- доопрацювання законопроекту в частині внесення відповідних змін стосовно визначення терміну “булінг (цькування)” до законів, які регламентують здобуття дошкільної, повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, позашкільної освіти;
- уніфікувати підходи у визначенні прав та обов’язків у питанні протидії булінгу для всіх суб’єктів (необхідність змін до Закону України “Про оздоровлення та відпочинок дітей”, якими передбачити повноваження для засновника закладу оздоровлення та відпочинку щодо протидії булінгу);
- зазначити типові ознаки булінгу, які дають можливість відмежувати таке правопорушення від інших діянь, у законах України “Про охорону дитинства”, “Про оздоровлення та відпочинок дітей” та інших законах.

За результатами опрацювання законопроекту **Інститут законодавства Верховної Ради України** (нині **Дослідницька служба Верховної Ради України**) зазначає необхідність:

- внести відповідні зміни до законів України “Про професійну (професійно-технічну) освіту” (щодо неповнолітніх здобувачів), “Про фізичну культуру і спорт”, “Основ законодавства України про охорону здоров’я”, “Про культуру”

тощо, враховуючи пропозицію законопроекту щодо розширення сфер з протидії булінгу;

- доопрацювати статтю 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення, якою встановлюється відповідальність за “булінг (цькування), що вчиняється стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого”.

Освітній омбудсмен у своєму висновку зазначає, що підтримує зміни, запропоновані законопроектом, однак звертає увагу на те, що:

- вони не усувають проблему відсутності захисту від булінгу в ситуації, коли всі учасники (і булери, і постраждалі) є повнолітніми особами, адже відповідно до законодавства України дитиною є особа віком до 18 років;

- педагогічні працівники, яких суд визнав винними у вчиненні булінгу, не несуть дисциплінарної відповідальності, оскільки в законодавстві немає юридичних підстав для дисциплінарної відповідальності булерів, внаслідок чого вони продовжують обіймати свою посаду, що спричиняє ризики здійснення нових випадків булінгу такими працівниками та породжує відчуття безкарності для булерів;

- норми антибулінгового законодавства не поширюються на випадки, коли здобувач(і) освіти повнолітні(й) та скоїли булінг щодо педагога або у разі цькування повнолітніми здобувачами освіти один одного.

Враховуючи вищезазначене, освітній омбудсмен вважає за необхідне:

- внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закону України “Про освіту” та інші законодавчі акти, якими усунути обмеження, за яким булінгом не може вважатися ситуація, у якій всі учасники - повнолітні особи;

- сприяти розробленню протоколів й механізмів реагування на випадки булінгу в закладах професійної (професійно-технічної), передвищої та вищої освіти;

- ініціювати внесення змін до законодавства щодо недопущення зайняття посад педагогічних працівників та керівників закладів освіти особами, які визнані у судовому порядку винними у вчиненні боулінгу, та відповідальності педагогічних працівників за булінг;

- ініціювати зміни до законодавчих актів, які знижують кваліфікаційну категорію та скасовують педагогічні звання у педагогічних працівників, яких суд визнав винними у боулінгу;

- ініціювати внесення у правове поле поняття “мобінг”.

На засіданнях підкомітетів з питань загальної середньої, інклюзивної освіти та освіти на тимчасово окупованих територіях та з питань вищої освіти 21.02.2022 р. було розглянуто зазначений законопроект і рекомендовано Верховній Раді України прийняти його за основу.

Заслухавши інформацію ініціаторів законопроекту, голови підкомітету з питань загальної середньої, інклюзивної освіти та освіти на тимчасово окупованих територіях Лис О. та представників Міністерства освіти і науки

України і Міністерства внутрішніх справ України, **Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій ухвалив:**

1. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 2 частини першої статті 114 Закону України “Про Регламент Верховної Ради України” проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення законодавства щодо протидії булінгу (цькуванню) (реєстр. № 6393 від 06.12.2021), поданий народним депутатом України Мезенцевою М.С. та іншими народними депутатами України, за результатами розгляду у першому читанні відхилити.

2. Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій відповідно до статті 110 Регламенту Верховної Ради України підготувати законопроект, який вноситься на розгляд Верховної Ради України народними депутатами України - членами Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій з врахуванням основних положень проекту Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення законодавства щодо протидії булінгу (цькуванню) (реєстр. № 6393 від 06.12.2021) та проекту Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення законодавства щодо протидії булінгу (цькування) (реєстр. № 6393-1 від 22.12.2021).

3. Доповідачем на пленарному засіданні Верховної Ради України з цього питання визначити народного депутата України, Голову Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій С. Бабака.

Голова Комітету

Сергій БАБАК